

Nr 156.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1928 kl. 10 f. m.

Utlåtande, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen framlagda förslag angående privatläroverken jämte en i ämnet väckt motion.
(2:a avd.)

I den till riksdagen den 4 januari 1928 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t, under åttonde huvudtiteln (punkt 158 av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokoll över ecklesiastikärenden samma dag) föreslagit riksdagen att

dels besluta, att sista stycket av mom. 4 i avdelningen A av kungörelsen den 18 juni 1925 om ändring i vissa delar av kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. skall hava följande ändrade lydelse:

För biträdande föreståndarinna må tjänstgöringsskyldigheten kunna efter medgivande av skolöverstyrelsen nedsättas med högst 5 veckotimmar,

dels ock minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 753,000 kronor, med 8,000 kronor till 745,000 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	20,000:—
högre flickskolor	„	475,000:—
högre goss- och samskolor	„	232,500:—
enskilda lärarinneseminarier	„	17,500:—

att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 745,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 390—395 i åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *E. Lundell* väckt motion (I: 192), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t må äga befogenhet *dels* att på framställning av vederbörande samhälle medgiva, att nuvarande 8-klassiga flickskolor få tillsvidare bibehållas och åtnjuta vederbörligt statsbidrag, och *dels* i samband härmed besluta om de jämkningar uti skolorganisationen, som kunna betingas av dylikt medgivande liksom av riksdagens beslut i förevarande ärende.

Beträffande de av motionären till stöd för förslaget anförda skälen får utskottet hänvisa till motionen.

Vidare har Kungl. Maj:t (punkt 159) föreslagit riksdagen att öka det ordinarie förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, nu 472,000 kronor, med 28,000 kronor till 500,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 396—397 i statsrådsprotokollet

Dessutom har Kungl. Maj:t (punkt 160) föreslagit riksdagen att *dels* besluta, att de av 1925 års riksdag fastställda villkoren och bestämmelserna för utgående av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk, skola ändras därhän, att för biträdande föreståndarinna tjänstgöringsskyldigheten må kunna efter medgivande av skolöverstyrelsen nedsättas med högst 5 veckotimmar,

dels ock för beredande under tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 2,380,000 kronor att utgå i enlighet med de i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 327) stadgade grunder med den nyss angivna ändringen.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid 397—400 i statsrådsprotokollet.

Beträffande tjänstgöringsskyldigheten för föreståndare och föreståndarinnor vid statsunderstödda privatläroverk gälla för närvarande de bestämmelser, som i detta hänseende fastställdes av 1925 års riksdag. Enligt dessa bestämmelser, vilka återfinnas i kungörelsen den 18 juni 1925 är tjänstgöringsskyldigheten för föreståndare eller föreståndarinna vid läroanstalt, förbunden med gymnasium eller högre lärarinneseminarium eller privat folkskoleseminarium, lika med vad som i motsvarande hänseende gäller för rektor vid högre allmänt läroverk samt för föreståndare eller föreståndarinna vid annan läroanstalt lika med vad som i motsvarande hänseende gäller för rektor vid realskola, dock med rätt för Kungl. Maj:t att på särskild framställning medgiva nödig minskning i denna undervisningsskyldighet, där på grund av särskilda förhållanden en dylik minskning prövas skälig. För biträdande föreståndarinna vid läroanstalt med manlig föreståndare må tjänstgöringsskyldigheten kunna nedsättas med högst 5 veckotimmar. Motsvarande bestämmelser finnas meddelade i kungörelsen den 18 juni 1925 angående tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid privatläroverk.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en ändring i vederbörande bestämmelser i syfte att bereda möjlighet till nedsättning i undervisningsskyldigheten även för biträdande föreståndarinna vid läroanstalt med kvinnlig föreståndare.

Utskottets
ytt. l. utlåtande.

Det förslag rörande privatläroverken, som förelades 1925 års riksdag, innebar bland annat, att biträdande föreståndarinna med viss nedsatt undervis-

ningsskyldighet skulle med skolöverstyrelsens medgivande kunna anställas vid läroanstalt, där sådan befattningshavare kunde anses erforderlig oberoende av om läroanstalten hade manlig eller kvinnlig föreläsare. Riksdagen begränsade emellertid rätten till statsunderstöd därhän, att understödet till avlöning av biträdande föreståndarinna med nedsatt undervisningsskyldighet endast skulle avse läroanstalter med manlig föreståndare.

Utskottet har icke funnit några omständigheter vara förebragta, som skulle föranleda en ändring av ett så sent som år 1925 fattat beslut i denna fråga. Fastmer ser utskottet en vägande anledning till gällande bestämmelses bibehållande däri, att antalet lärjungar vid ifrågavarande läroanstalter kan vid den nya läroverksreformens genomförande väntas komma att minska ävensom att i samband med beslutet om samma reform ökad tjänstgöringsskyldighet ålagts andra lärarinnor. Utskottet kan därför ej förorda Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Mot de av departementschefen gjorda kostnadsberäkningarna har utskottet ej funnit anledning till erinran i annat hänseende än att, med hänsyn till vad utskottet anfört i fråga om undervisningsskyldigheten för vissa biträdande föreståndarinnor, den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget ingående anslagsposten till högre flickskolor, föreslagen till 475,000 kronor, synes böra nedsättas med 500 kronor till 474,500 kronor samt det extra förslagsanslaget till tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen vid privatläroverken begränsas till 2,379,000 kronor.

Beträffande de 13 statsunderstödda flickskolor, vilka på grund av 1927 års riksdags beslut icke syntes kunna påräkna tillräcklig anslutning för att ifrågakomma till fortsatt statsunderstöd, anser departementschefen starka skäl tala för att man utgår ifrån, att ifrågavarande skolors eventuellt inträdande successiva indragning påbörjas vid den tid, då enligt riksdagens beslut övriga flickskolor normalt skola indraga sin första elementarklass, eller efter utgången av läsåret 1930—1931. Kungl. Maj:t har ock den 22 december 1927 fattat beslut i enlighet med denna uppfattning. Departementschefen anser sig alltså böra räkna med att någon minskning i statsunderstödet till ifrågavarande skolor icke kommer att vidtagas före läsåret 1931—1932.

Utskottet har uppmärksammat, vad departementschefen i sålunda angivet hänseende anfört, och utgår i anslutning till departementschefens yttrande därifrån, att den finansiella avvecklingen av statsunderstödet till ifrågavarande skolor tager sin början med läsåret 1931—1932.

Den i ovanberörda motion angivna frågan om bibehållande tills vidare av vissa till indragning ifrågasatta 8-klassiga flickskolor var föremål för en ingående prövning i samband med riksdagens år 1927 fattade beslut beträffande den nya läroverksorganisationen, och saknar utskottet nu anledning att ifrågasatta ändringar eller rubbningar i vad i förevarande hänseenden därvid fastställdes.

Utskottet hemställer alltså,

I) att riksdagen må

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser ändring av sista stycket av mom. 4 i avdelningen A av kungörelsen den 18 juni 1925 om ändring i vissa delar av kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m.;

b) minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 753,000 kronor, med 8,500 kronor till 744,500 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp nämligen:

enskilda mellanskolor	kr. 20,000:—
högre flickskolor	„ 474,500:—
högre goss- eller samskolor	„ 232,500:—
enskilda lärarinneseminarier	„ 17,500:—

att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 744,500 kronor;

c) öka det ordinarie förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, nu 472,000 kronor, med 28,000 kronor till 500,000 kronor;

d) avslå Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser ändring i de av 1925 års riksdag fastställda villkoren och bestämmelserna för utgående av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk;

e) för beredande under tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 2,379,000 kronor att utgå i enlighet med de i kungörelsen den 18 juni 1925 stadgade grunder;

II) att herr Lundells ovanberörda motion (I: 192) ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 maj 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, Olof Olsson, J. L. Widell, O. Bergqvist, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *J. G. Walles, C. A. Carlsson* i Gävle, *E. A. Hallin, J. B. Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson, I. Hj. E. Pauli* och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *A. A:son Törnkvist* i Karlskrona, *E. Kristensson* i Göteborg, *O. Nilsson* i Örebro, *S. Persson* i Fritorp, *C. Lindskog, O. E. F. Järte* och *C. A. Anderson* i Storegården.

Reservation

av herrar *Kvarnzelius, Widell, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Carlsson* i Gävle, *Hallin, Johansson* i Fredrikslund, *Bengtsson* i Norup, *Persson* i Fritorp, *Lindskog, Järte* och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

”Utskottet har funnit skäl föreligga att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del. Mot de av departementschefen gjorda kostnadsberäkningarna har utskottet ej funnit anledning till erinran, liksom ej heller i övrigt mot Kungl. Maj:ts i ovan angivna hänseenden framlagda förslag.

Den i ovanberörda — — — därvid fastställdes.

Utskottet hemställer alltså,

I) att riksdagen må

a) besluta, att sista stycket av mom. 4 i avdelningen A av kungörelsen den 18 juni 1925 om ändring i vissa delar av kungörelsen den 29 oktober 1909 angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. skall hava följande ändrade lydelse:

För biträdande föreståndarinna må tjänstgöringsskyldigheten kunna efter medgivande av skolöverstyrelsen nedsättas med högst 5 veckotimmar;

b) minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk, nu 753,000 kronor, med 8,000 kronor till 745,000 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	20,000:—
högre flickskolor	„	475,000:—
högre goss- och samskolor	„	232,500:—
enskilda lärarinneseminarier	„	17,500:—

att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 745,000 kronor;

c) — — —;

d) besluta, att de av 1925 års riksdag fastställda villkoren och bestämmelserna för utgående av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk, skola ändras därhän, att för biträdande föreståndarinna tjänstgöringsskyldigheten må kunna efter medgivande av skolöverstyrelsen nedsättas med högst 5 veckotimmar;

e) för beredande under tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 2,380,000 kronor att utgå i enlighet med de i kungörelsen den 18 juni 1925, nr 327, stadgade grunder med den nyss angivna ändringen.

II) — — —.”
